

Contacts

WWF - Thailand

92/2 Soi Phaholyothin 5, Phaholyothin Rd.

Samsen nai, Phyathai, Bangkok 10400

Website : www.wwf.or.th

Information about the Wetland Watch programme : www.wetlandwatchthailand.org

Information about the HSBC Water Programme : www.thewaterhub.org

ติดต่อข้อมูลเพิ่มเติม

yanyongs@wwfgreatermekong.org

Mobile .+ 66 91 362 5536

WWF - Thailand

Project Field Office, House no. 710 Moo 7 Srisongkhram Sub-district, Srisongkhram District, Nakhonphanom Province 48150 Thailand

naksits@wwfgreatermekong.org

โทรศัพท์ที่ : ๐๘๑-๓๐๓๑๕๑๓

โครงการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่าง

เลขที่ ๗๑๐ หมู่ที่ ๗ ซ.เทศบาล ๑๙ ถ.รัตนมาลี

ต.ศรีสงคราม อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม ๔๘๑๕๐

ภาพถ่าย

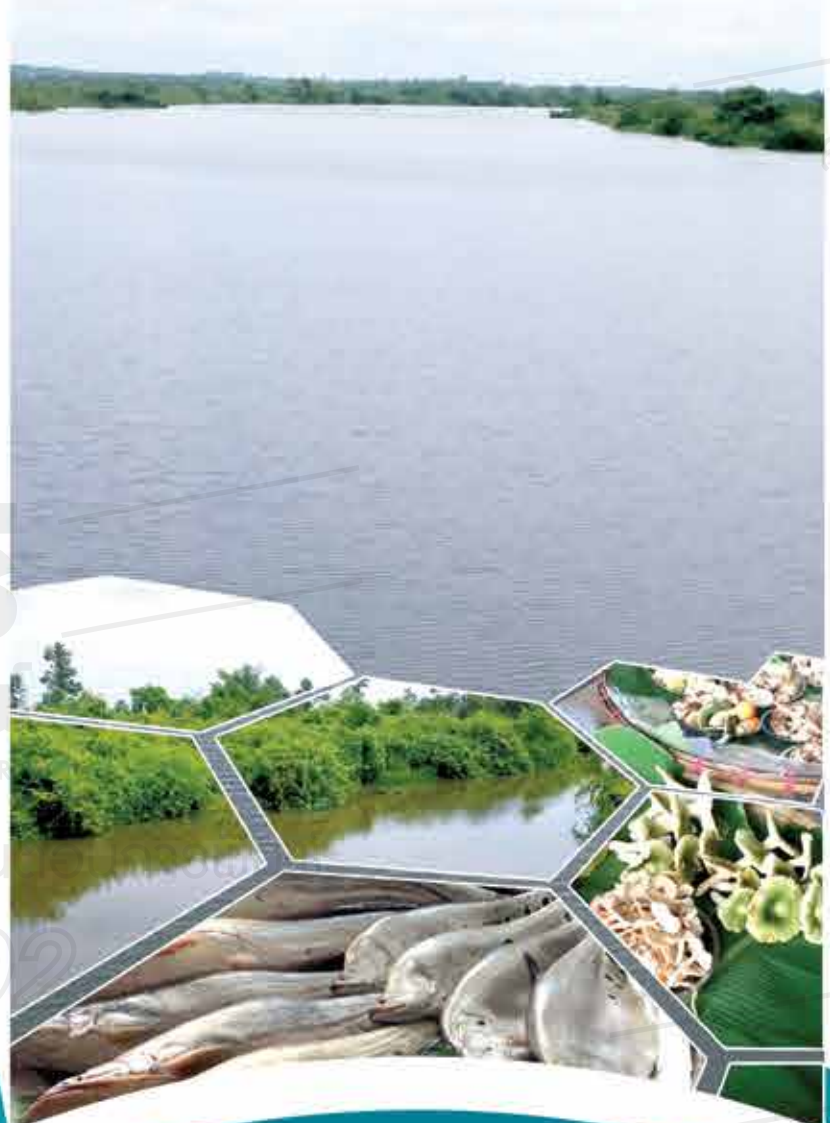
ยรรยง ศรีเจริญ

Yanyong Sricharoen

yanyongs@wwfgreatermekong.org

Water Programme | HSBC

โครงการเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชน และฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่าง

เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ และฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่าง จังหวัดนครพนม

โครงการเสริมสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ และฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำสงครามตอนล่าง

โดยงบประมาณสนับสนุนจากธนาคารเอเอสบีซี ผ่านกองทุนสัตว์ป่าโลก สำนักงานประเทศไทย หรือ WWF - ประเทศไทย

แม่น้ำสงครามตอนล่าง

ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาภูพานหลัก ภูพาน และภูพานเหล็ก ในเขตอำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร มีพื้นที่ลุ่มน้ำครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑๒,๗๐๐ ตารางกิโลเมตร นับว่ามีพื้นที่รับน้ำใหญ่เป็นอันดับ ๒ รองจากลุ่มน้ำมูลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีความยาวครอบคลุมพื้นที่ติดต่อกันถึง ๓๓ อำเภอ ของจังหวัดอุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ สกลนคร และนครพนม และไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม มีความยาวของแม่น้ำ โดยประมาณ ๔๒๐ กิโลเมตร

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลา

จากการสำรวจของนักวิชาการประมง สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรประมงน้ำจืด กรมประมง ในระยะเวลา ๓ ปี (ปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๖) พบปลา ทั้งหมด ๑๙๒ ชนิด จาก ๓๙ วงศ์ และเป็นปลาที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ๘๐ ชนิด เช่น ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน ปลานิล ปลาดุก ปลาเนื้ออ่อน ปลาสวาย เป็นต้น พบปลา อย่างน้อย ๒๐ ชนิด ที่ถูกคุกคาม และพบอย่างน้อย ๕๘ ชนิด เป็นปลาที่อพยพระหว่างแม่น้ำโขง และแม่น้ำสงคราม และบางปี ยังพบปลาอย่างน้อย ๗ ชนิดที่อยู่ในบัญชีแดงของ IUCN ที่ใกล้สูญพันธุ์ ยกตัวอย่าง เช่น ปลาบึก

คุณค่า ความสำคัญ

แม่น้ำสงคราม มีคุณค่า ความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฐานะปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน สิ่งมีชีวิต ทั้งพืช และสัตว์ พอสรรพได้ ดังนี้

๑. เป็นแหล่งน้ำผิวดินให้แก่แหล่งน้ำโดยรอบ และแม่น้ำโขง รวมทั้งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ พืช สัตว์ ที่สำคัญ สำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ
๒. เป็นแหล่งน้ำใต้ดิน ที่สำคัญ เป็นพื้นที่รองรับน้ำท่วม ชะลอ ความรุนแรง การไหลบ่าของน้ำ ช่วยดักจับสารเคมี สารพิษ ตะกอนดิน และช่วยเพิ่มปริมาณน้ำให้แก่มนุษย์ และสิ่งมีชีวิต เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
๓. เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร แหล่งผสมพันธุ์ และทำรัง วางไข่ ของสัตว์น้ำที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาหลายชนิดจากแม่น้ำโขง อพยพมาผสมพันธุ์ และวางไข่ พร้อมทั้งเป็นแหล่งอนุบาลลูกปลา ก่อนที่จะออกไปเจริญเติบโตในแม่น้ำโขง เป็นอาหาร และรายได้ที่สำคัญ ให้แก่ประชากรที่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำโขง ต่อไป

ภัยคุกคาม ในพื้นที่ มี ๓ ประเด็น หลักๆ คือ

๑. การทำการเกษตรที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้สารเคมี ยาปราบวัชพืช และยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น
๒. วิธีการ หรือเครื่องมือการทำการประมงบางชนิดไม่เหมาะสม ส่งผลกระทบท่อความยั่งยืนของทรัพยากรสัตว์น้ำ

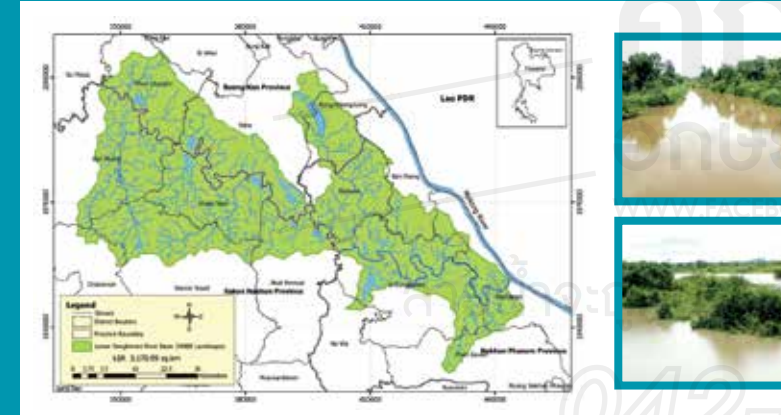
๓. การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม กระทบต่อพื้นที่การทำรัง วางไข่ ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ ส่งผลกระทบท่อความมั่นคงด้านอาหารของชุมชนและความหลากหลายทางชีวภาพลดลง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในลุ่มน้ำ รวมทั้งคุณภาพน้ำ และปริมาณน้ำที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ตลอดจนการสร้างความเข้าใจของชุมชน
๒. เพื่อปกป้อง พื้นที่ พืช และทรัพยากรระบบนิเวศน้ำจืดในพื้นที่ลุ่มน้ำ
๓. เพื่อสนับสนุนให้มีการดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำ และส่งผลดีต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชน
๔. เพื่อเผยแพร่บทเรียน และประสบการณ์ การบริหารจัดการน้ำจากพื้นที่ นำร่องสู่ระดับนโยบาย

พื้นที่ดำเนินงาน และหมู่บ้านเป้าหมาย

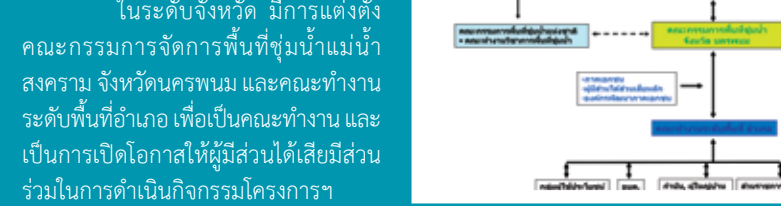
ดำเนินงานในพื้นที่แม่น้ำสงครามตอนล่าง ในพื้นที่เขตการปกครองอำเภอศรีสงคราม หมู่บ้านเป้าหมายจำนวน ๑๔ หมู่บ้าน และในพื้นที่เขตการปกครองอำเภอท่าอุเทน หมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน ๗ หมู่บ้าน รวมหมู่บ้านเป้าหมายทั้งสิ้น ๒๑ หมู่บ้าน

ระยะเวลาดำเนินงาน

รวมเวลา ๒ ปี ๔ เดือน (เริ่มตั้งแต่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐)

กลไกการอำนวยความสะดวกโครงการ

กรอบ และแนวทางการดำเนินงาน กิจกรรมหลัก

- ๑.๑ สำรองปรับปรุงข้อมูลลุ่มน้ำสงครามตอนล่างที่จัดทำไว้โดย IUCN เมื่อปี ๒๐๐๕ (เกี่ยวกับเรื่อง การไหลของน้ำ คุณภาพ ปริมาณ เป็นต้น)

๑.๒ จัดให้มีการประเมินความเปราะบาง และประเมินการปรับตัว รวมทั้งการเติมเต็มคุณค่า ในพื้นที่โครงการที่จะมีการพัฒนาเป็นพิเศษ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์การปรับตัวของระบบนิเวศ ในพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีโครงสร้างแตกต่างกัน ๓ บริบทหลัก คือ แม่น้ำสาขา, แม่น้ำหลัก และพื้นที่ชุ่มน้ำ ในแม่น้ำสงครามตอนล่าง

๑.๓ จัดให้มีการคาดคะเน การทำนาย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสร้างแบบจำลองอุทกวิทยาในลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง

๑.๔ สนับสนุนให้มีการเริ่มต้นระบบการติดตามคุณภาพ และความต้องการน้ำ และรวบรวมข้อมูลจาก ๑๒ หมู่บ้าน เชื่อมโยงกับองค์การบริหารจัดการน้ำระดับจังหวัด เพื่อความยั่งยืนในการจัดตั้งระบบการติดตามน้ำในระยะยาว เช่น การเฝ้าระวังพื้นที่ชุ่มน้ำ กิจกรรมของโรงเรียน และ ผู้นำชุมชน ประกอบกับการจัดทำฐานข้อมูลน้ำในพื้นที่โครงการเพื่อการตรวจ โดยอาสาสมัครที่เป็นพนักงานของธนาคารเอเอสบีซี ประเทศไทย

๒.๑ จัดให้มีการทดลอง ทดสอบ นำร่อง ทหาวิธีการปฏิบัติที่ดีสำหรับการฟื้นฟู ระบบอุทกวิทยา โดยการคัดเลือกบึงน้ำจืด และจัดให้มีการจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานเพื่อการศึกษา นำร่องหาวิธีการปฏิบัติที่ดี ต่อไป

๒.๒ จัดตั้งการจัดการป่าชุมชน รวมทั้งมีการปลูกป่าชุมชนเริ่มต้น ใน ๑๒ หมู่บ้าน ในช่วงระยะเวลา ๒ ปี ๔ เดือน

๒.๓ จัดตั้งคณะกรรมการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำจังหวัด อำเภอ คณะทำงานประมงในชุมชน ตลอดจนความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการจัดแบ่งเขต สร้างความชัดเจนเขตอนุรักษ์ เขตการเก็บเกี่ยวใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ พืชน้ำ และมีการเก็บ ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน อย่างน้อยใน ๑๐ พื้นที่นำร่อง

๒.๔ สนับสนุนให้มีการเสนอพื้นที่แม่น้ำสงครามตอนล่างขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ หรือพื้นที่ Ramsar site

๒.๕ จัดให้มีการประชุม อบรม ศึกษาดูงาน แก่กลุ่มเป้าหมาย ผู้มีส่วนได้เสีย เรียนรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การปรับตัวให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และมีการจัดทำแผนพัฒนา ยุทธศาสตร์การปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการจัดการแบบผสมผสาน ต่อไป

๓.๑ สนับสนุนให้มีการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน (การทำนา, การเกษตรอินทรีย์) อย่างน้อย ๒ หมู่บ้านในปีที่หนึ่ง ๓ หมู่บ้านในปีที่สอง ฯลฯ ในพื้นที่แตกต่างกัน ๓ ลักษณะ

๓.๒ จัดตั้ง ระบบ การควบคุม ป้องกันชนิดพันธุ์ที่รุกราน โดยการประชุม หรือทำแปลงสาธิต (อย่างน้อย ๒ หมู่บ้านในปีที่หนึ่ง ๓ หมู่บ้านในปีที่สอง ฯลฯ) ในพื้นที่แตกต่างกัน ๓ ลักษณะ

๓.๓ รวบรวม และแลกเปลี่ยนความรู้ยุทธศาสตร์การฟื้นฟู ในระดับท้องถิ่นผ่านกระบวนการวิจัยชาวบ้านโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในระดับ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

๓.๔ จัดงานรณรงค์เฉลิมฉลองวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก และวันสิ่งแวดล้อมโลก โดยการมีส่วนร่วมของ จังหวัด อำเภอ อาสาสมัครที่เป็นพนักงานของธนาคารเอเอสบีซี ประเทศไทย ร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย

๔.๑ จัดให้มีการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน และกิจกรรมโครงการ

๔.๒ จัดให้มีการนำคณะสื่อมวลชนเยี่ยมชมพื้นที่การดำเนินงานโครงการ

๔.๓ จัดรณรงค์เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ในพื้นที่แม่น้ำสงครามตอนล่าง โดยการล่องเรือ Kayak

๔.๔ จัดให้มีการเผยแพร่ บทเรียน ประสบการณ์จากชุมชนในท้องถิ่น ผู้นำบริษัทในท้องถิ่น ส่วนราชการในระดับอำเภอ และจังหวัด

๔.๕ ในปี ๓ ทำการประเมินกิจกรรมการฟื้นฟูลุ่มน้ำ ว่ากิจกรรมใดที่ควรจะมีเพิ่มเติมเข้าไปที่จะช่วยทำให้เป็นการยืดหยุ่น หรือการลดลงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของชุมชน และระบบนิเวศ และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลสำหรับการตัดสินใจระดับชุมชน อำเภอ และระดับจังหวัด

๔.๖ จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในระดับชาติ กับผู้ที่กำหนดนโยบาย และแลกเปลี่ยนบทเรียนจากโครงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารว่าวิธีการใดเหมาะสมที่จะช่วยในการปรับตัวบนพื้นฐานของระบบนิเวศ เพื่อที่จะช่วยให้เกิดความยืดหยุ่น ผ่อนเบาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในประเทศไทย และภูมิภาค

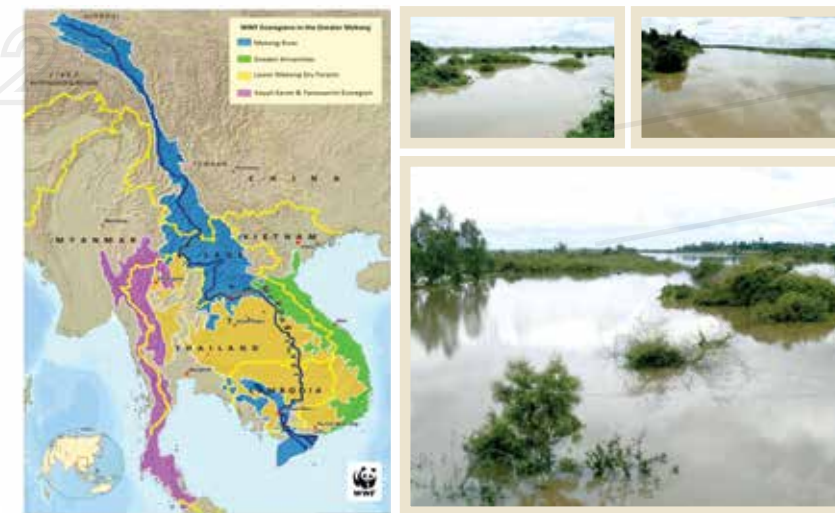

Building Capacity and Strengthening Community Participation for Water Resources Management and Wetland Ecosystem Restoration in the context of Climate Change in the Lower Songkhram River Basin Project.

Background

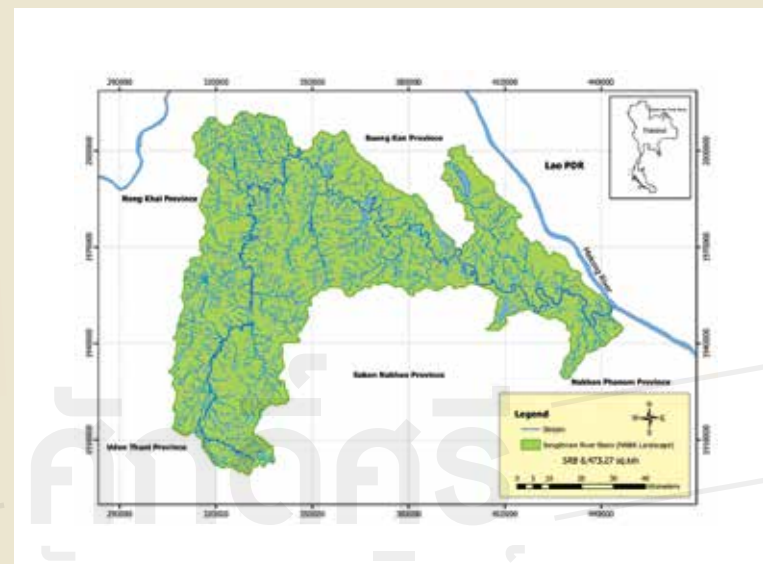
Through its Global Water Programme, HSBC has granted financial support to WWF-Thailand to develop the Lower Songkhram River wetlands, revive the ecosystem in the area, and foster the local communities' strength and capacity to better manage their water resources.

The Mekong River supports fisheries in 4 countries, amounting to 2.6 million tons of fish each year and providing more than 75% of the animal, and 35% of the protein total, intake of the population. The people living along the Mekong are thus dependent on natural resource extraction. The Mekong is also globally irreplaceable for biodiversity conservation; second only to the Amazon in terms of fish biodiversity and supporting some of the world's largest freshwater species such as the endangered Mekong giant catfish and giant freshwater.

Overview of Lower Songkhram River Basin

The Songkhram River is the second largest catchment in Northeast Thailand after the Mun-Chi Basin, and is the largest Mekong tributary of the Upper Northeast region, with a catchment area of 12,700 km² and a total length of 420 km. It rises in the Phu Phan mountain range at an altitude of around 600 m and flows through parts of Udon Thani, Nong Khai, Sakhon Nakhon and Nakhon Phanom Provinces, known as the Sakhon Nakhon Basin. Along most of its lower course, the river meanders over an extensive floodplain at an altitude of between 150 - 160 metres above seal level and gentle gradient of about 1 : 30,000. The Songkhram river flows into the Mekong River in Tha U Then District of Nakhon Phanom province, some 40 km. north of the provincial capital. Several major tributaries with their own flood plains join the Songkhram River from the north (e.g. Nam Mao, Huay Khong and Huay Hi) and from the south (Nam Oon and Nam Yam). The Songkhram River's lower reaches and flood plain are considered by the Thai government to be a wetland site of international importance (OEPP, 1999).

Fish migrate from the Mekong via the Songkhram and Nam Mao Rivers to BKL. The Songkhram River, located in northeast Thailand, flows 420 km from the western Phu Pan Mountains in Sakhon Nakhon Province through Udon Thani Province before reaching the Mekong River. It contains rich biodiversity that includes over 180 species of fish, more than 100 species of birds and vegetation, countless species of amphibians, reptiles and invertebrates associated with the wetlands. It also provides habitat for the globally significant and critically endangered fish, including the Mekong giant catfish. The Lower Songkhram Basin is inhabited by over 120,000 people, the majority of which are dependent on fisheries and other ecosystem services for their livelihoods.

Recent climate change predictions indicate that water scarcity and water quality degradation is increasing and will become more severe, particularly in Thailand. A combination of increased demand from industry, agriculture and aquaculture, unsupervised contamination, unsustainable water management and climate change impacts are responsible for this trend. Local communities, most of whose livelihood depend on a combination of rice farming, fisheries and small-scaled husbandry are the most vulnerable group. As the resource competition intensifies, there is an urgent need for coordinated, sustainable water management that balances the demands of different land use interests with the maintenance of natural flows for a healthy and resilient watershed given the changing climate.

Support from HSBC

Through its 5 - year USD 100 million Global Water Programme, HSBC has provided the funds to support the local communities in the Lower Songkhram River Basins. The goal of the project is to demonstrate exemplary water stewardship practices and processes in this pilot site that will balance the human water demands and the natural hydrologic flows to conserve healthy and resilient basin systems under the climate change scenarios. By restoring the ecological services provided by the river, we will also be able to make the site more resilient to climate change impacts. The project will demonstrate that social, ecological and economic processes depend on healthy ecosystems; that balanced water stewardship and watershed management are crucial for the long-term sustainability.

This project should be a role model for the community on climate change adaptation and sustainable wetland management in the Greater Mekong region. The creation of sustainable water resource management systems will not only improve water quality but also build community resilience in the Songkhram River area. This pilot project should then act as demonstration site to and furthermore in other communities and regions along the Mekong basin that will adapt the activities of this project to refine their water stewardship strategies accordingly.

The objectives of the project are :

1. Assessment conducted of the impacts of climate change in water availability and water quality in the basin, based on climate change forecasting and hydrology modeling.
2. Short-term watershed restoration interventions in order to maintain and protect the freshwater ecosystem and its ecological processes are in place
3. Water stewardship activities developed and implemented that improve local livelihood.
4. Management capacity and governance of water stewardship processes. (probably: lessons learned / water stewardship strategy from this pilot site disseminated to policy makers)

Project duration

2 years 4 months from 01 November 2014 - 28 February 2017.

Target villages

Total 21 villages in Tha U Then and Srisongkhram District, Nakhon Phanom Province.